

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Addenda Quædam, Et suis locis reponenda, prout in sequentibus notatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

ADDENDA QUÆDAM

Et suis locis reponenda, prout in sequentibus notatur.

In Apparatu.

Ost apparatus istum typis datum, pervenit ad manus meas vetus Bibliotheca Pontificia, nuper edita operâ, & studio Henrici Justelii, ubi extant veteres canonum collectiones, tam Ecclesiæ Orientalis, quàm Occidentalis: ex quibus constat, in Oriente primò Ioannem Scholasticum Antiochiæ Presbyterum, Patriarcham CP. à Justiniano electum, collectionem canonum Orientalium in quinquaginta titulos edidisse. Deinde Alexium Aristinum Diaconum Ecclesiæ CP. (de quo Gilbertus Genebrardus *lib. de Trinit.*) epitomen canonum fecisse iussu Imperatoris Comneni. Item Simeonem Magistrum Logorhetam, epitomen etiam ipsorum canonum, sed diverso ordine edidisse. Deinde Arsenium Monachum Patriarcham CP. qui floruit circa annum 1255. synopsin canonum sub nomine Nomocanonis scripsisse; quas collectiones nuper dedit Henr. Justel. *tom. 2. Bibliotheca.* Circa Ecclesiam Occidentalem constat Dionysium Exiguum ex Conciliis Latinis & Græcis composuisse suam collectionem, præcipuè ex Codice canonum Ecclesiæ universalis, edito paulò post Concilium CP. primum, sub Theodosio Magno, à Stephano Ephesino Episcopo. Utrumque Codicem, necnon collectiones Ferrandi, & Cresconii dedit Henr. Justelus *tom. 1. dicte Bibliothecæ.* Aliam collectionem elaboravit Ferrandus, qui floruit Iustini, & Iustiniani temporibus in Ecclesia Carthaginensi, cujus fuit Diaconus, ut ex Chronico Victoris Tununensis constat, & ejus meminit Facundus Hermianensis Africæ Episcopus. Longè post Ferrandum suam edidit collectionem Cresconius, qui floruit per annos 527. ut in eo notavit Baronius, eo tempore, quo Ioannes Patricius Victoriam de Sarracenis in Africa reportavit, quam Cedrenus ad annum tertium Imperii Leontii refert.

Traditiones Ecclesiæ, de quibus egimus in hoc apparatu, probant, & defendunt S. Basil. *de Spirit. sancti. cap. 27. Dogmata quæ in Ecclesia servantur, & prædicantur, partim ex scripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione ad nos delata.* Irenæus *cap. 4. lib. 2. Cyprianus epist. 74. Damasceus lib. 4. orthodox. fidei. cap. 7. D. Aug. relatus in cap. in his 7. dist. 11. Imperatores in l. cum rella 5. l. nemo, l. cum Salvatore. C. de summa Trin.* Agunt de eis ultra congestos in præfenti, & in *cap. 1. de consuet. Bordonus tom. 1. de mat. tribun. cap. 7. q. 1. num. 7. Becan. in sum. tom. 3. p. 2. tract. 1. cap. 4. num. 1. Christ. sup. in schol. ad Synod. 8. Gener. tom. 2. fol. 1272.*

De autoritate canonum Apostolorum agunt Iacob. Bonfred. *in præloq. ad com. Pent. cap. 5. sect. 9.*

Ludov. Bail. *in summa Concil. tom. 1. pag. 20. Christ. Lupus in scholiis ad can. 2. Syn. Trul. pag. 867. Dominic. Gravina cathol. præscript. p. 2. contr. ov. 8. art. 1. ad 4. Roussel. lib. 1. hist. Pont. jurisd. cap. 4. numero 6.*

Addenda & reponenda in Libro primo.

Ad cap. 2. de summa Trinitate.

IN hoc textu illud non duxi omitendum, videlicet Trinitatis appellationem vetustiore esse, quàm creditum est viris eruditis, qui scribunt, eam primùm receptam fuisse, in Synodo prima Alexandina celebrata anno 315. nam Iulianus Martyr, Scriptor longè antiquior, in libro de expositione fidei, ait: *Unitas namque in trinitate intelligitur, & trinitas in unitate noscitur.* Et Lucianus, qui eodem ferè tempore vixit, in dialogo inscripto *Philopathestis*, &c. & aperte & distinctè significat, quæ tunc fides esset Christianorum, & more suo Religionem eorum irridet dum ait: *Quemnam igitur tibi jurabo Deum, alitè regnantem, magnum, immortalem, cælestem, Filium Patris, Spiritum ex Patre procedentem; unum ex tribus, & ex uno tris.*

Ad cap. Ecclesia, de consuet.

Originem hujus Ecclesiæ sanctæ Mariæ illustrant Franc. Marc. Florent. *in Martyr. die 5. Augusti. exercit. 2.*

De statutis formam certam præscribentibus testamentis & contractibus agit Sperellus *decis. 10. 11. 12. 13. & 123.*

Ad tit. De rescriptis, cap. 1.

In verbo *Magistra*, adde: Concil. Chalced. *act. 1. Anaclet. in epist. Concil. Aquilei. in epist. ad Grat. Imperat. totius orbis Romani apud Romanam Ecclesiam.* Theodoretus Tyentis *epist. 116.*

In cap. nonnulli 28. num. 3.

Certum est, leucam vocem gallicam esse. *Ibid. lib. 15. orig. cap. 16. Mæsuras viarum nos miliaria, dicimus; Græci stadra; Galli leucas. Aegyptii iuesi Perse parasangas, Iordanes de rebus Gallicis cap. 26. Conventur itaq; in campo Carbalanico Galleguas. ut Galli vocant Ammianus Marcell. lib. 15. Qui locus exordium est Galliarum, exindeq; in milenis passibus, seu leguis itinera metuntur.* Scribo *lib. 4. probat Alcesteria lib. 2. de reb. Aquit. c. 5.*

Ad cap. 1. de consuet.

Locum Plinii in verbo *Xeniis*, relatum illustrat Federic. Brumel. ad leg. *Cinciam*. cap. 7.

In cap. 4.

Ad solutionem primæ difficultatis: Videndus est Morinus *lib. 1. exerc. 3. cap. 1.*

Ad cap. 2. de elect.

Præsentem canonem illustrant Christ. Lupus in *ejus scholiis*, Alcefferra in *capite Cum inter, hoc titulo*. Simond. in *notis ad Synodos lib. 4. epist. 25.*

In cap. 4. num. 4.

Hanc Abbatis Nertini sententiam improbat Franciscus Florens *ad titulum de auctorit. & usu pal.* & credit in præfenti referri epistolam Paschalis II. missam Colloffenfi Archiepiscopo, & ita eam ad Hungariam pertinere. Moveretur perdoctus vir, primò quia in ea referuntur depositiones, atque translationes Episcoporum, quæ in ea Provincia nunc Regio fiebant, quare Bella Rex Ungariæ concessit Alexandro III. ut absque auctoritate, & consilio ejus, vel successorum suorum depositiones, seu translationes Episcoporum non faceret, vel fieri permitteret. Diploma Bellæ extat inter acta Alexand. III. & Federici I. emendatus quàm apud Baronium *ad annum 1169. num. 40. & 41.* Sed pro sententia Abbatis Nertini, quam amplexus sum, facit quod legitur in *collect. historiæ*, quam Author inscripsit *Flores Historiarum*, his verbis: *Tempore Paschalis fuerunt Reges Sicilia Rogerius, & Bernardus Fratres; & cum mississet Paschalis Archiepiscopo Panormitano pallium, & fidelitatis iuramentum exigeret, offendit ea res Archiepiscopum, & Reges, atque optimates Regni: dicebant enim rem esse novam, & habere speciem tyranniæ.*

In cap. 5.

Schisma in hoc textu relatum latè narrat Novus Notator Petri Blesensis in *epist. 17.*

In cap. 7. num. 9.

Ætas triginta annorum dicitur perfecta, *l. 3. tit. 2. lib. 10. legum Visigoth.* Nazianz. *orat. 40.* Quia hæc ætas perfectum virtutis argumentum, docendique maturitatem habet. Theoph. in *Lucam cap. 3.* *Ætas illa perfectissima est.* Ec in *Ioan. cap. 1.* *Vir autem dicitur dominus, fortassis propter ætatem perfectam, quoniam triginta annorum erat cum baptizaretur.* Gregor. VII. *epist. 1. ad Episcopos Britannia:* Non admitti juvenem quendam præclarum genere, & honestis moribus ad Episcopatus onus portandum. Hincmarus tamen in vita sancti Remigii ait, eum anno 22. Archiepiscopum electum esse, Et ut cætera exempla mittam, Eleuterius propter extimam virtutem, vigesimum annum agens Episcopus Illyrici ordinatus est, ut scribit Niceph. Callixtus *lib. 3. hist.*

In eodem commentario, verba illa: *Quia non cognovi literaturam*, Septuaginta legunt: *Quia non D. D. Gonzalez. in Decretal. Tom. V.*

cognovi negotiationes. Quos sequuntur Arnob. Chrysof. & August. *Vellio Ethiopica habet: Quia non cognovi numeros.* Chaldaica: *non Cognovi numerum.* Quæ litera retentâ verum sensum hujus loci assignat Novus Notator Petr. Bles. in *epist. 17.*

Ad tit. de auctorit. & usu pal.

Originem hujus pallii repetunt, & illustrant Morinus *de sacris ordin in notis, num. 19.* Andreas Saufay *de mysticis Gallia Script. cap. 3.* ubi formam ipsius pallii tradit, & usque ad cap. 12. de usu hujus pallii agit; necnon titulum hunc illustrat, & post eum Franc. Florens, quibus illud addendum duxi, novum non esse, per pallii traditionem, quandam supremæ majestatis auctoritatem conferri, ut fecisse Imperatores Romanos liquet ex literis Imperatoris Commodi ad Clodium Albinum, apud Capitolinum in Albino: *U. tibi insigne aliquod Imperialis dignitatis accedat, habebis utendi coccinei pallii facultatem, me præfente, & ad me, & cum mecum fueris.*

Ad cap. 1. de renunc.

Potestatem præfens textus referri ad renunciationem factam ab Eskillo Lugdunensi Archiepiscopo, qui ab Alexandro III. petiit licentiam cedendi, ut ad Cistercienses Monachos se transferret; quam iteratis precibus impetravit, ut refert Saxo Gramm. *lib. 14.* Videndus P. Celleris *lib. 1. epist. 23. & lib. 7. epist. 17. & lib. 8. epist. 1.*

Ad illa verba hujus textus, cum Principe terra, nota ex illis facile constare, Episcopos renunciationem facere debere cum consensu Principis secularis: quod etiam probatur exemplis Greg. Nazianz. qui in sua oratione alloquitur Theodosium, & ab eo missionem impetravit, à quo in Episcopum promotus fuerat. Et Arnulphi Mertenis Episcopi, qui à Clothario secundo petiit cedendi facultatem, ut in historia Præsulum Mertenensium refertur. Olim autem causas renunciationum Episcoporum fuisse probatas in Concilio Provinciali, constat ex epistola 3. Concilij Ephesini ad venerabilem Synodum Pamphiliæ, relata ab Harmenopulo in *Breviario Canonum tit. 8. & ex libello renunciationis Heraclensis Metropolitanæ, qui extat lib. 6. Juris Orient., & ex notatis à Balsam. in can. 76. Apost.*

Ad finem commentarii capituli 2. adde.

Licet enim post renunciationem nullum jus retineat renuncians in beneficio, *cap. 3. hoc tit. Carnot. epist. 131.* tamen si denuò eligatur, admittendus est ad possessionem, *cap. ex insinuatione 26. de simon. cap. 2. hoc tit. in 2. collect.* Franc. Florens *ad hunc titulum.*

In cap. 4. ad finem num. 7. adde.

Et ita Imperatorem posse liberè Imperio renunciare absque Pontificis licentia, docuit Cujac. *lib. 1. resp. Papin. in l. 20 ff. de offic. Præsidi.*

In cap. 8. adde

Certum est, clericum beneficio renunciantem in manu laici, illud non amittere, juxta tradita in cap. Admonet, hoc titulo. Nam sicut in ademptione beneficii ultra laici patroni consensum desideramus institutionem Episcopi, ut probavimus in cap. 9. de jure patron. ita in cessione desideratur superioris, hoc est Episcopi instituentis auctoritas. Nec sufficit patroni licentia; immo clericus in manu ejus beneficio renuncians, nihil agit, ut illud amittat, sicut alias nihil agere significat in §. finitur, de usufructu, & apud Vlpianum tit. 1. docuerunt Franc. Florens, & Alteserra ad hunc textum, Ioan. Costa ad hunc tit. Nec contrarium deciditur in praesenti textu; nam in ejus specie clericus, qui renunciavit beneficium in manu laici, illo privatur, non quia renunciavit, sed quia ausus fuit iterum illud accipere de ipsius laici manu, contra sacros canones, quos retuli in cap. quisquis, de elect. Nec etiam contrarium docetur in cap. Goswaldus 18. quest. 2. Nam in ejus casu renunciatio non fuit facta in manu Patroni laici, sed coram advocato, seu defensore Ecclesiae, qui pro laico non habetur, ut constat ex cap. Salvator 1. quest. 3. cap. Præterea, cap. Cum autem, de iure patron. ubi de ejus officio agemus.

In cap. 9. post verbum Carleoi, adde.

Ejus mentio fit in cap. cum venissent, de instit. apud H. vedem. in Henrico primo. Ecclesia vetò, quæ in praesenti vocatur de Malebros, sita est in diocesi Eboracensi, & vocatur Milros, ut constat ex D. Bernardo in vita Malac. cap. 10. & Beda lib. 3. hist. c. 26. bi: Perro fratribus, qui in Lindisfarnensi Ecclesia, Scotis abentibus, remanere maluerunt, Praepositus est Abbatis jure vir reverendissimus, ac mansuetissimus Eata, qui erat Abbas in Monasterio, quod vocatur Mailros. Et idem lib. 4. cap. 27. Intravit autem primò Monasterium Mailros, quod in ripa Turdi fluminis positum, tunc Abbas Eata, vir omnium mansuetissimus regebas.

Ad finem comm. cap. 11. adde.

Hæc vera sunt, & sacris canonibus consona, nam etsi qui devotionis causa relicto Episcopatu in monasterio secessit, ut olim plures fecerunt, quos referunt P. Dam. in suis epist. Leo Ostiens. in chr. Cassin. lib. 2. cap. 17. ibi: Eodem tempore Adelpertus Sclavorum Episcopus, relicto Episcopatu ex licentia Romani Pontificis ad hoc monasterium venit: iterum in Episcopum eligi possit; tamen qui ex gravi crimine in monasterium detrusi fuerant, sive Episcopi, sive laici, iterum ad honores Ecclesiae promoveri non poterant, ut probavi in cap. 1. de bigam. non ordin. Tamen pro vera interpretatione dicti capituli, hoc sciendum est, eum canonem falso Concilio CP. tribui à Phocio, seu potius eo proponente, editum fuisse contra Ignatium, quem renunciare ipse Phocius compulerat, & in Monasterium quali pœnitentiæ peragenda causâ detruserat. Unde ut nulla spes restitutionis illi maneret, curavit eo canone statui, ut quicumque de Pontificali dignitate ad monasticam vitam descenderet, non posset iterum ad

Pontificatum promoveri. Latius prosequitur ipse canonis historiam Chusi. Lupus in schol. ad idem Concil. tom. 2. cap. 13.

Ad cap. 2. de suppl. neglig.

Sordiditatem monachorum in hoc textu improbata, jam notavit Arnulphus Lexov. ep. 69. Est quiddam, quod tam meam, quam alias vehementer angit Ecclesias, quorundam scilicet rapax, & intemperans audacia monachorum, qui quo liberius effluant, secularis potentia præsidia redimentes, primò Episcopis omnem obedientiam subtrahunt, & Parochiales Ecclesias cum altariis, & decimationibus, ceterisque beneficiis, de manu laica recipere, patris quibuslibet, sacrilega temeritate presumunt. In his ergo ab eis, nec canonicus ordo, nec Episcopalis assensus exigitur, sed devocatis ad proprietatem omnibus, mercenarios in tanta paupertate ibi consistunt sacerdotes, ut ad exhibitionem suam & ad onera Ecclesie portanda, non habeant, quod opiloni sufficeret, aut cursori. Generale est hoc, sed in Episcopatu meo vehementius hac est grassata malignitas, nec jam nobis cujuslibet rationis obventu, sed fallacis ac muneribus nobis, præsidioque violentia secularis obsistunt.

Ad cap. 1. de Sacram. non iter.

De manus impositione in ordinatione Presbyteri, & Diaconi adhibita, agunt latè Morinus de sacris ordinat. exercit. 7. & 9. Arcudius in concord. Sacram. lib. 6. cap. 6.

In cap. 17. de filiis Presbyt.

Hujus corruptelæ Ecclesie Anglicanæ meminerunt Anselmus lib. 2. epist. 33. Canonici quidam, & Presbyteri hoc illi (Belvacensi Episcopo) faciunt, quia eos à pravis consuetudinibus, & maxime à mulierum improba conversatione vult prohibere, & filios eorum, sive quos sibi secundum placitum heredes eligunt à prebendarum hereditariâ successione, atque à sacrorum ordinum promotione conatur arcere. Et Ioannes Saresbat. epist. 28. Inter cetera Ecclesiam de Effigebam, quam eis petente Domino fundi, donavit Dominus Vusaton in injuriam Apostolicæ Majestatis, & confusionem sanctorum canonum, contulit cuidam publicano, ferè laico filio sacerdotis, qui in eadem Ecclesia ministravit.

Ad cap. 5. de corp. civitat.

Retinendam esse inscriptionem Parisiensi Episcopo, & in hoc textu rescribere Innocent. Odoni, docet Novus Notator Petri Blef. ad epist. 126. ubi ejus præclara gesta refert.

In cap. 1. de cleric. peregr.

De formati literis agunt Sirmond. in notis ad Sidon. lib. 6. epist. 8. Fabrotus ad lib. 3. tit. 1. parat. Balsam.

Ad conclusionem textus in c. fin.

Illustrant Alteserra lib. 5. dissert. cap. 19. Crespi tom. 1. observat.

Ad

Ad cap. 1. de offic. Archidiacon.

Archidiaconi officium à Principe Levitarum reperit And. Saufay de mysticis Gall Script. fol 111. Certum tamen est, jam à primis Ecclesie saculis Archidiaconos ordinatos fuisse; siquidem eorum mentio reperitur apud Optatum Milevit. *libr. 1. Cum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset.* Idorus *libr. 2. de divin offic. cap. 10.* in Concilio Emerit. *can. 10.* Tolet. *4. can. 4.* Aquigran. *2. canon. 4.* Cabil. *2. canon. 15.* Paris. *d. c. 2. can. 7.* Matifcon. *1. can. 8.* Aurel. *4. can. 20.* Agath. *can. 20.* & 23. Altiffiod. *can. 6. 20.* & 43. Braci. *can. 5.* In initio actor. Chalcedon. *apud Hormisdam epist. 36.* Leonem Mag. *epist. 92.* Jam ab illis temporibus Archidiaconis varia munera credita fuerunt, quare dicuntur oculi, & baculi Episcoporum in *cap. ad hac, hoc titul.* & à Fulberto *epistol. 34.* qui ait: *Archidiaconum non tantum esse Episcopi oculum, sed dispensatorem pauperum, & incipientium catechizatorem.* Arnulf. Sigienf. *tract. in Girard. cap. 1. Animarum custodes, Episcopales oculi, Ecclesia columna.*

Unde illi publicam reconciliationem pœnitentibus dabant, *cap. 2. de furtis*; ordinandos Episcopis representabant, ut probavi in *capite univ. de scrut.* Episcopo celebranti, & prædicanti assistebant, ut passim legitur in Pontificali Romano. Imò & solenniter prædicabant. carceres visitabant. Concilium Aurel. *r. can. 20.* Preelesque in Ecclesia obrulisse refert Divus Chrysostomus *homil. 14. in epistol. ad Romanos.* Quod illis prohibitum reperies in Concilio Afelat. *2. can. 15. Ne deinceps offerant Diaconi.* Pro cuius expositione videndus est Saufay ubi supra. Viduarum, pupilorum, & peregrinorum cura illis comperebat. Concilium Carthagineale 4. Clericorum mores corrigebant. Concilium Aurelianens. *4. can. 26.* Presbyteris Christina suo tempore tradebant. Concilium Altiff. *can. 6.* Alia eorum officia refert S. I. sid. in *epist. ad Laudif. Cordub. Episcop.* quam refert Loytas ad finem Concilii Toletan. 8. & nonnulla complectitur Raymondus in *hoc tit. Que omnia accipienda sunt, si adfit consuetudo legitime præscripta: ideo permulta jam ubique obsoleverunt; alia quibusdam tantum in locis retinentur.* Ob hanc in spiritalibus jurisdictionem, & in temporalibus administrationem, lapsu temporis cœperunt Archidiaconi non solum aliis Diaconis, verum & Archipresbyteris præponi, *cap. Archipresbyter, 25. dist. 114.* Quare legimus hanc elationem coërcitam in *can. 14.* Concilii Nicæn; Laodic. *can. 24.* Carthaginef. *4. can. 37.* Agath. *canon. 65.* Arelatenf. *1. canon. 14.* Andeg. *can. 2. De Diaconi noverint Presbyteris cum omni humilitate defendendum esse.* Cabil. *2. canon. 15.* Dicitur est. quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censum exigant; quod magis ad tyrannidem, quam ad relictitudinis ordinem pertinet. De qua Diaconorum elatione compescenda egi in *cap. statum, de majoritat. & obediens. & videndi sunt Morinus de sacris ordinat. exercit. 16. cap. 3. per totum.* Novus Notator Petri Bles. *ad ad finem.*

Ad tit. de offic. Archipresbyt.

Archipresbyterorum dignitas valde antiqua
D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

in Ecclesia est, siquidem ejus mentio fit in Concil. Carthag. *4. can. 17. Episcopus gubernationem viduarum, & pupilorum, ac peregrinorum, non per se ipsum, sed per Archipresbyterum, aut per Archidiaconum agat.* Ratio autem instituendi eos, ea fuit; nam aucto fidelium numero per urbes, agros, & vicos, necesse fuit ibi plures Presbyteros instituire; & licet primis temporibus, qui præerat omnibus his Presbyteris, tantum primus Presbyter diceretur, postea dictus fuit Archipresbyter, qui curam gerebat presbyterorum urbicorum, seu rusticorum, etsi in Ecclesia Orientali tantum primus Presbyter, vel Protopresbyter appellaretur, ut probat Morinus *de sacris ordinat. exercit. 16. cap. 2.* Jurisdictio Archipresbyteri pro loco, & temporum varietate fuit, modò præscriptione aucta, modò relicta. Quæ fuerit antiquitas, constat ex hoc titulo, & ex hoc Concilio Aquigranens. *1. can. 4.* Epau. *can. 8.* Archipresbyter dum diocesim tenet, de his quæ emerit, aut Ecclesie nomine scripturam faciat, aut ab ejus, quam tenet, Ecclesia ordinatione discedat. Concilio Altiffiod. *can. 44.* Si quis ex secularibus institutionem, aut commotionem Archipresbyteri sui, contumacia faciente, audire distulerit, tandem à liminibus sanctæ Ecclesie habeatur extraneus, quandiu tam salubrem institutionem adimplere distulerit. Sic *cap. 4. 24. dist.*

In cap. 3. num. 2. adde.

Benedictionem ergo majorem, & solennem Archipresbyter dare non potest, sed tantum Episcopus, *cap. Denique 21. dist. vel Abbas, cui ex privilegio competit, cap. Abbate, de privi. lib. 6.* Minorem verò Archipresbyter dare potest ex hoc textu, & *cap. Ecce ego, 95. dist. cap. cum ad celebrandas, de conse. cr. dist. 1.* Facit D. Hieron. *ad Russum Narbon. Episcop. de septem gradibus: Presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicat, benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare? Notavit Altessera lib. 6. dissert. cap. 9.*

In cap. 4. num. 1.

Hæc etiam verba reperiuntur in *can. 13.* Concilii Regiat. celebrati anno 850. ex quo hunc textum transcriptum esse credit Altessera *lib. 6. dissert. cap. 8.*

Ad tit. de offic. Custodis.

In *cap. 2. ad finem numeri,* adde Casal. *de ritibus Ecclesie, cap. 41.* Fortun. Schac. *tom. 2. Eiticris, cap. 6.*

Ad tit. de offic. Deleg.

In *cap. consulti, 24. num. fin.* adde: Censforinus de die natali. *cap. 24.* Plurimi suprema post occasum solis esse existimant, quia est in duodecim tabulis scriptum sic: Sol occasus suprema tempestas esto. Unde Cajus *lib. 1. instrum. tit. 2. § 31.* scriptis Magistratibus vespertinis temporibus in publicum esse inconveniens fuisse. Et Iustinian. in *præfatione Novel. 13.* ait: Sole decumbente exurgit cingulum, quiescit autem sole debilitato. Et in
Iii 2 Novel.

Novel. 81. Iuliani, cap. 76. jubentur sedere Iudices in Basilica à manè usque ad vesperam. Faciunt Div. Cyprian. *de lapsis.* Div. Augustinus *ad Donatum post collat. cap. 12.* Illustrat Filescus *libr. 3. select. part. 2. 82.*

Ad tit. de offic. Ordin.

In cap. 5. ad fin. num. 5. adde: Hæc etiam sententia probatur ex eo, quod excommunicatio est censura propria fori Ecclesiastici, Dionys. Areop. *de Eccles. Hierarch. cap. 7.* Sic etiam segregandi vim habent Pontifices, ut Interpretes divina iustitia. Quare dicitur in micro Episcopalis, & in capit. *visis 56. quest. 2.* Bannus Episcopalis, in Concilio Tribur. *can. 18.* Nemo contemnat, neque transgrediatur bannum ab Episcopis superpositum. Et cum excommunicatio à SS. PP. comparatur deportationi, quare appellatur bannus Christianitatis, in Concilio Agathensi relato *in cap. 2. de purgat. canon. interdictum Christianitatis apud Mathæum Patid. in edicto Henrici II. Regis Angliæ: Si quis inventus fuerit ferens literas Domini Pape, ad mandatum Thome Archiepiscopi Cantuariensis interdictum Christianitatis, arceatur, & retineatur.* Sicut jus deportandi tantum fuit penes supremos Magistratus; ita potestas excommunicandi refidet penes supremos Antistites. Accedit, nam si Presbyter non potest reconciliare solenniter penitentem, Concilium Carthaginense. *can. 3.* Carthag. *3. can. 86. cap. quamvis, 68. distin. cap. ministrare 26. quest. 6.* quomodo poterit eum communionem Ecclesiæ privare? Ptolem tamen sententiam defendit Alteserra *lib. 6. dissert. cap. 8.*

Ad tit. de maioris. & obed.

In cap. final. adde: Alteserra *libr. 4. de rebus Aquit. cap. 4.*

Ad tit. de treuga, & pace, cap. 1.

Peregrinorum privilegia refert Grethlerus *de peregr. cap. 11.* & de Agricolis agit Mauclerus *3. part. Monarch. libr. 5. cap. 5.* & pro expositione canonis 3. Arelat. 1. videndus est Samuel Petitus *lib. 6. observ. cap. 15.*

Ad tit. de Procurat. cap. 5.

Illustrat conclusionem Ranchinus *libr. 3. var. cap. 11.*

Addenda, & suis locis reponenda in Libro secundo.

Ad tit. de iudiciis, cap. 1.

DE potestate deponendi Episcopos agit Mauclerus *2. part. Monarch. libr. 3. cap. 5.*

In cap. 2.

Imperatores Catholicos retinisse nomen Pontificis, docet probat Seldenus *tom. 1. de jure Synod. libr. 1. cap. 10.*

In cap. 5.

Præsentem conclusionem agnovit Joan. Saribar. *epist. 89.* Unde, ut assererat, illustris Blefenium Comes Theobaldus, Princeps quidem iustitia amator, & juris Cismontani peritissimus, ad quem Episcopus Wintoniensis liberorum causam transmisserat, eo quod ad ipsum res ista jure fendi pertinebat, accitis potioribus Episcopis Gallie, consilio eorum, aliorumque sapientium, causa cognita, patre defuncto, eos legitimos agnovit heredes, qui esse non debere censuit quicquid in fraudem eorum dolus artifex procuravit.

In cap. 8.

Immunitatem clericorum probant Grethf. *lib. 2. confid. adversus Venetos, per totum, Sperellus decis. 17. & 18.*

In cap. 10.

De anathemate, & ejus usu agit Seldenus *tom. 1. Synod. libr. 1. cap. 8.*

Ad tit. de foro comp. cap. 1.

Historiam hujus Concilii Chalced. fuse narrat Christianus Lupus *in scholiis ad Concilia Gener. tom. 1. cap. 8.*

Ad tit. de feriis, cap. final.

De Paschate videndus est Nicol. Faber *in notis ad epist. 83. libr. 10. Divi Ambrosii.* & de Rogationum usu agit Sirmondus *ad Sion. libr. 5. epist. 14.*

Ad tit. de restit. spol. cap. 8.

Hanc spoliati restitutionem investiri, seu re-vestiri dixerunt Gofridus Vindoc. *libr. 2. epist. 13.* ad Joann. Carnot. *Rogamus interim, dilectissime Pater, humilitate quâ possumus, ut debis, quæ Niveillus, & sui nobis violenter abstulerunt, & adhuc crudeliter detinent, vestra eos cogente iustitia, mereamur investiri; quia rebus propriis spoliati, sicut ipsi melius nostis, antequam quæ eis ablata sunt, universa potestati eorum restituantur, ad iudicium minimè debent convocari.* Super, in vita Ludovici Cralli: *Velociter siquidem de Curia exeunt, qui Comitum conveniant extraordinariè, & spoliatum ordinariè vestiri ore defensoris præcipiant, de jure in Curia ejus ratiocinando, certa die decerent.* Ivo Carnoth. *epist. 172.* Unde etiam dicebat, prius se esse re-vestiendum, antequam transires ad actionem aliarum censurarum.

Ad tit. de probat. cap. 8.

Illustrant conclusionem hanc Sperel. *decis. 153.* Crespi *tom. 2. observ. 35.* cum duabus sequentibus.

Ad tit. de Iurejurando, cap. 4.

In præfenti textu referri formam præstandi iuramentum accipiunt, probant Franc. Florens *de auctoritate & usu pallij*, Saufay *de mysticis Gallie Seriptoribus*, cap. 3. & de parte illa servandi canones agit Sperellus *decisione* 113. Qui etiam *decis.* 106. examinat, an per procuratorem fidei professio fieri possit. Et de peregrinatione ad limina Apostolorum agit Grethferus *in opusculo de peregrinationis*, cap. 12.

In cap. 9. num. 2.

Obsides plerumque dicuntur fidei iussores. Arnulphus *Lexov. epist.* 12. *ad Abbatem S. Ebrulf.* Propter quod Hugonis, & Progonis decambium gravi instantia nos infestat, super pecunia, quam prædico prædecessori vestro, tuncque Capitulo crediderit: huius solutionem certum est, ipsum, & universitatem nostram, fide per vicarias manus corporaliter interveniente, firmasse: ad majorem quoque cautelam decem de fidelibus monasterii pari vinculo se nihilominus adstrinxerunt, quos scilicet creditorum providentia magis idoneos credidit ad solvendum.

In cap. quanto 18.

Conclusionem huius textus illustrat Crespi *tom. 2. observat.* 101. & circa originem monetæ signatæ, videndus est Fortun. Schac. *tom. 2. E-leocris.* cap. 3.

Ad cap. 26.

De necessitate & abusu iuramenti plura congerit Joan. Filesc. *lib. 2. select.* cap. 1.

Ad cap. Sicut 29.

Conclusionem huius textus illustrant Crespi *tom. 1. observat.* 16. Galeota *respons.* 13. *Fisc.*

Ad cap. Petitio 31.

Donationem Constantini Magni refert, & probat Maucl. *3. part. Monarch lib. 1. cap. 9* & de alienatione ad Regiam coronam spectantium, agit Crespi *tom. 1. observat.* 84.

Ad tit. de appellationibus.

In cap. si duobus 7. adde: Quando appellatio ad patrem admitti possit, exponit Ranchorinus *lib. 1. var. cap. 9.* & ad Pontificem ex omnibus Ecclesiæ partibus appellandum esse probat Maucl. *tom. 1. Monarch. lib. 3. cap. 9.*

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Addenda & reponenda
in Libro tertio.*Ad tit. de vit. & honest. cler. cap. 1.*

Illustrant canonem hunc Alteserra *lib. 6. dissertat.* cap. 18. Christ. Lupus *in canon.* 69. Synod. 6.

Ad finem solutionis difficultatis, adde: Laicos nec oblationis causâ ad altare accessisse, constat ex Heraldo Archiepisc. Turon. *cap. 7.* *Ve populus extra cancellos stet, ejusque oblatio extra cancellos recipiatur.* Thodulf. Aurel. *cap. 6.* *Femine sacerdote Missam celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed suis locis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat.* Quamvis in nonnullis Ecclesiis contrarium observatum fuisse credit Christ. Lupus *in d. can.* 69.

Ad cap. 2.

De armis à clericis non deferendis agit Sperell. *decis.* 122. & 124. *cum sequentibus.*

Ad Cap. 3.

De cantu Ecclesiæ, & ejus usu videndus est Filesc. *select.* pag. 197.

Ad cap. 4.

Antiquitatem tonsuræ clericalis probant Morinus *de sacris ordin. exercit.* 15. Casal. *de ritibus Eccles.* cap. 49. Sirmond. *ad Sidon. lib. 4. epist.* 24.

Ad cap. 5.

Eundem barbæ usum pro distinctione Regionum agnoscit Petr. Aurel. *contra Sirmondum*, *tom. 3. pag.* 609.

Ad cap. 12:

In can. 1. Concil. Altiff. legendum esse vitulus, aut cervulos facere, probat Petrus Aurel. *contra Sirmondum*, *tom. 3. pag.* 615.

Ad cap. 14. in comment. in fine,

Adde.

Facit D. Chrysof. *homil. 11. ad Antioch.* Facta mus fodalitia, & classes, & quod in conviviis pauperes faciunt, quoniam non potest quisque solus convivium exhibere perfectum, convenientes omnes in unum ex symbolo convivium conferunt, hoc & nos faciemus. Eodem ferè in sensu prohibuit Anselmus Cantuar. *lib. 2. epist.* 7. clericis in gilda bibere, idest in collegio fodalium: De Domino Henrico, qui Camerarius fuit, audio quia in multis inordinatè se agit, & maxime in bibendo, ita ut in gildis cum ebriosis bibat, & cum eis se inebriet. Et mox: Ne postquam hanc nostram prohibitionem agnovit,

lii 3

amplius

amplius in gilda, aut in conventu eorum, qui ad inebriandum solum conveniunt, bibere audeat.

Ad tit. de cohabit. cleric. cap. 1.

Conclusionem hujus textus illustrant Alteserra lib. 5. *dissert. cap. 12.* Annibal Fabrotus ad lib. 1. tit. 4. *paratit. Balsam.*

Ad tit. de clericis conjug. cap. 1.

Illustrant præsentem assertionem Nicol. Faber in *opusc. de cœlib. sacerdot.* Lindan. *tract. de voto virgin.* Cafalius de ritibus *Eccles. cap. 54.* Novus Notator Petri Blefensis ad *epist. 81.* Et à quo tempore Subdiaconis matrimonium interdictum sit, exponit Morinus de *sacris ordin. exercit. 12. cap. 5.*

Quid tamen quoad privationem beneficii procedat, si nullum sit matrimonium ob impedimentum juris, exponunt Barbosa de *potest. Episc. alleg. 57. num. 212.* Escobar de *purit. 1. p. quest. 4. §. 7. num. 57.* Guirba *consil. 15. num. 7.* Ruciolus de *jure person. lib. 7. cap. 2.* Oiea de *cess. jur. tit. 2. quest. 5. num. 9.*

Ad cap. 4.

Conclusionem illustrat Alteserra lib. 5. *dissert. cap. 16.* Verba legis secundæ, ff. de *in jus voc.* hoc commentario relata, ita transcribit Theodorus Omopolites in Regio codice: *Nec eos, qui propter loci religionem inde secedere non possunt, idest inclutos monachos, vel mansionarios.* Videndus Fabrotus in *notis ad lib. 2. parat. Balsam. titulo de sacerdot.*

Ad tit. de præbendis, cap. 4.

De titulo alia congerunt Seldenus *tom. 1. Syned. lib. 3. cap. 5.* Alteserra lib. 5. *dissert. cap. 2.*

Ad cap. græve 29.

Doctrinam hoc commentario traditam illustrat Filefac. lib. 2. *select. cap. 4.*

Ad tit. Ut Eccles. beneficia.

Doctrinam in numero primo traditam, probat D. Bernard. de *vita cleric. cap. 3.* P. Blefensis *epist. 60.* ubi illustravit ejus Novus Notator.

Ad tit. de emptio. & vendit. capit. 3.

Illustrant conclusionem hujus textus Fontan. ex *decisione 60. usque ad 68.* Capycius *Latro consultat. 124.* Noguero. *alleg. 29. num. 217.* Merenda lib. 1. *controvers. cap. 34.* Valenzuela *consil. 182. num. 3.*

Ad tit. de locato, cap. 3.

Videndus Marchinus de *bello divino, pag. 9. cap. 6. & 7.*

Ad cap. Potuit 4.

Videndus Sperellus *decis. 71.*

Ad tit. de Pignoriibus, cap. 1.

Ad finem num. 1. Etiam hæc verba reperiuntur in ordine Romano, tit. de *divin. offic. Sacra vasa, & vestimenta sacerdotalia nolite in vadium dare negotiatori, aut tabernario.* Et lib. 1. *Capitul. Caroli, cap. 94.* De sacris vasis Ecclesie, qua in pignus à nonnullis in quibusdam locis dari comperimus, inhibicum est, ne deinceps à quoquam fieri presumatur, nisi solummodo necessitate redimendorum captivorum compellente.

Ad tit. de testamentis, cap. 2. num. 8.

De diaconissis videndi sunt Morinus de *sacris ordin. exercit. 16.* Catal. de *ritibus Eccles. cap. 29.*

Ad Cap. Officijs.

Videndus Sperellus *tom. 2. decis. 176.*

Ad titul. de success. ab intest. cap. 1.

De successioibus clericorum ab intestato agit Crespi *tom. 2. observ. 51.*

Ad titul. de sepulturis, cap. Sacris.

Rationem decidendi probat Gofrid. *Vindocin. lib. 3. epist. 38.* *Auctoritatem sanctorum canonum firmiter tenemus, & nullatenus dubitamus; quia quibus nec vivis communicamus, nec mortuis communicare debemus.*

Ad titul. de Parochijs.

Parochiæ etymon illustrat Maucherus *tom. 1. monarc. lib. 5. cap. 7.*

Ad titul. de regularibus, cap. Vidua.

De velis virginum, & viduarum, agit Maria *Flotent. in Martyr. die 19. Novemb. exerc. 15.*

Ad cap. Cum verum 12.

Illustrat conclusionem hujus textus Novus Notator P. Blefensis. ad *epist. 54.*

Ad titul. de convers. conjug. cap. 1.

Probat conclusionem hujus textus D. August. *epist. 45. Nam & vovenda talia non sunt à conjugat.*

vis, nisi ex consensu, & voluntate communi. Illustrat Fabrotus in l. 52. tit. 3. lib. 1. parat. Balsam.

Ad tit. de relig. domib. cap. 3.
num. 4.

D. Augustin. in Ioannem, tract. 97. Xenodochia, & Monasteria postea sunt appellata novis nominibus, res tamen ipse & ante nomina sua erant, & religionis veritate firmantur. Ioan. Cantacuz libr. 4. hist. cap. 30. D. Basil. epist. 371. ad Elviam. Quid peccamus, diversa peregrinis exstruentes, qui huc forte advenerint? Ea loca Iulianus exstrui iubet, ut ibi inopes sine discrimine excipiantur, in epist. 49. ad Arsacium, de quo Theophanes in Chron. Christiana beneficentia ille nefarius, & peccator, peregrinis, & egenis res necessarias edixit suppeditari. De Nofocomio agunt D. Hieronym. in epist. Fabiola, Doroth. doct. 4. Nicetas Choniata. in Isaacio Anglo: Regias ades in Nofocomium mutavit.

Ad tit. de iure patronat. cap. Præterea 13.

De his advocatis Ecclesiarum latè agit Morin. de sacr. elect. exerc. 18. cap. 8.

Ad tit. de censibus, cap. 6.

Rectores provincias suas visitasse constat ex M. Tull. vers. 5. & probat Alteffera libr. 5. disert. cap. 8.

Ad cap. Ea que 12.

De hoc denario D. Petri agunt P. Blefensis in invect. contra depravat. Matth. Westmonast. in floribus Anglia ann. 727. & 794. Roger. part. 2. ad annum 1180. Quorum verba refert Novus Notator P. Blef. ad d. invect.

Ad cap. Olim.

Explicat præsentem assertionem Crespi com. 2. observ. 102. cum seq.

Ad tit. de consecras. Eccles. cap. 9.

De hac peregrinatione ad D. Iacob, agit Greth. de peregrin. cap. 16.

Ad tit. de celebrat. Miss. cap. 1.

De horis canonicis agunt Casal de ritib. Eccles. cap. 45. Torre in 2. 2. D. Thom. 9. 83. art. 17.

Ad cap. 6. num. final.

Verba illa valdè mali, exponunt Torre ad 2. 2. D. Thom. quest. 83. art. 4. per totum. Filesc. libra. 2. select. fol. 409.

Ad cap. Sand.

Illustrat textum hunc Alteffera libr. 6. differe cap. 4.

Ad tit. de Baptismo, cap. 1.
num. 2.

De hac trina versione agit Arcudius in concord. lib. 1. cap. 9.

Ad cap. 2.

Baptismum iterari non posse probant Tertull. de judic. cap. 16. Denuò ablui non licet. Et de Baptismo, cap. 15. Semel lavacrum, minus semel delicta diluuntur, quia ea iterari non oportet. D. Augustinus in epist. 203. Rebaptizare Catholicum immensissimum scelus est. Avitus Viennens. in frag. ex lib. contra Arrianos. Unum baptisma non iteramus. Rich. à S. Victore de Sacram. part. 15. c. 13.

Ad tit. de cust. Eucharist.

Morem servandi Eucharistiam in domibus illustrant Morinus de sacris ordin. exercit. 12. cap. 3. Leo Allat. in append. de templis Græcor. Casal. de rit. Eccles. cap. 13. & de turriculis ubi servabatur agit Colvenerius ad Flodoard. fol. 42.

Ad tit. de Reliquiis, cap. 1.

Videndi sunt Casal. de rit. Eccles. cap. 67. & 68. Maucl. 2. p. Monarch. lib. 4. cap. 7.

Ad tit. de observ. jejun. cap. 2. ad calcem litera textus, adde.

Datum Rome apud S. Petrum 11. Kal. Martii, Pont. N. Anno 8. ad quem annum refert textum hunc Odor. Raynaud. eo anno num. 35.

De vigiliis plura congeffit Franc. Maria in Martyrol. exerc. fol. 195.

Ad cap. final.

Anno 5199, à creatione mundi, olim, 194. ab urbe condita 752. Christum Dominum natum fuisse refertur in Martyr. Rom. & probat Baronius ibi. atque ejus vigiliam, de qua in præsentia agitur, illustrat Franc. Maria Florent. d. exercit. 2.

Ad tit. de Eccles. edific. cap. 1.

Conclusionem hujus textus illustrat Sperellus decis. 67.

Ad tit. de immunit. Eccles. cap. 1.

Missus qui dicatur, exponit Colvenerius ad Flodoar. cap. 18. Conclusionem illustrat Sperellus decis. 51.

Ad cap. 4.

Conclusionem illustrant Cafal. *derisib. Eccles. cap. 72.* Sperell. *decis. 34. cum seq.*

Ad cap. Inter 6.

Præsentem assertionem explicant Crespi *tom. 2. observ. 63.* Sperellus *decis. 60. cum duab. sequent. & decis. 127. & 148. cum duab. seq. & tom. 2. ad finem, in epist. ad Duem Estensem.*

Ad tit. Ne cleric. vel mon. cap. 5.

De clericis arcendis ab officiis sæcularibus agit Galeota *respons. Fisc. 12. cap. 8.*

Addenda, & suis locis reponenda in Libro quarto.

Ad tit. de sponsalibus, cap. 1.

De nuptiis per confarreationem celebratis agit Seldenus *in uxore Hebraica, libr. 2. cap. 20. cum sequentibus.*

Ad cap. 3.

De impedimento publicæ honestatis agit Sperellus *decis. 95.*

Ad cap. Veniens 15.

Conclusionem illustrat Filescus *lib. 2. select. cap. 3.* Sperellus *decis. 5. 6. & 75.*

In numero 5 hujus commentarii, post Quintilianum, adde: D. Ambros. *in epist. 1. ad Corinth. 7.* Id est, quem sibi aptum putaverit, illi nubat, quia invita nuptia solent malos proventus habere. Div. Cypr. *de habitu virg. Quis illi in nuptiis locus est, cui animus ad nuptias non est.* Illustrat Filescus *lib. 2. select. cap. 3.*

Ad cap. Inter 20.

Sententia Raynaudi vera est, & reperitur textus hic *lib. 1. epist. Innocent. 111.* apud Siretum *fol. 55.* & in eo scribit Pontifex universis Christi fidelibus.

Ad tit. de despons. impub. cap. 1.

De consensu parentum ex utroque jure agunt Arcudius *lib. 7. concord. cap. 6.* Ranchinus *lib. 2. var. cap. 4.*

In cap. final.

De annulo pronubo apud Hebræos usitato agit Seldenus *lib. 2. uxor Hebraic. cap. 14.* De ejusdem usu apud Gentes, testes disertissimi sunt Plinius *lib. 33. histor. cap. 1.* Qui obligationem acceperant, aureis in publico tantum utebantur; intra domos vero ferreis. Quo argumento etiam sponse annulus ferreus mittitur, isque sine gemma. Juvenalis *sat. 6.*

Pectoris, & digito pignus fortasse dedisti. Quod de annulo pronubo intelligendum probat Scalig. *lib. 10. exercit. cap. 10.*

Ad tit. de sponsa duorum.

De polygamia ex jure Hebræorum agit Seldenus *in uxor. Hebraic. cap. 10. & lib. 5. de jur. natur. Hebr. cap. 6.*

Ad tit. de condit. apposit. cap. 1. fin.

Conclusionem hujus textus illustrat Reusnel. *de oblig. 2. p. n. 69.* & de triplici bono conjugii late, & eruditè agit Filescus *lib. 2. select. cap. 6. cum sequentibus.*

Ad tit. de coniug. ser-vor.

Conclusionem illustrat Arcud. *lib. 7. concord. cap. 3.*

Ad tit. de consanguin. & affinit. cap. 5.

Nuptias cum fororibus fas fuisse apud Persas celebrare, refert Eusebius *lib. 3. preparat. Evang.* adeo ut Lucianus *lib. 3. de sacrific.* ludens de Jovis conjugio cum sorore sua Junone dicat, eum fecisse secundum Persarum, & Assyriorum leges. Quinimò Atheniensibus fratrum, ac fororum conjugia legibus permilla fuisse refert Octavius apud Minutium: *Aegyptiis & Atheniensibus cum fororibus legitima connubia.* Non tamen licebat sororem ex eadem matre ducere, sed prognatam ex eodem patre. Philo Judæus *in 6. precept.* Inde Seneca *de morte Claudii*, ubi illi objicit fororis nuptias, ait: *Athenis dimidiam, licet Alexandria totam.* Æmil. Probus in Simone: *Habuit in matrimonio sororem germanam suam Elpinicem, non magis amore, quam patrio more ductus.* Atheniensibus enim licet eodem patre natas uxores ducere. Videndi sunt Wuber. *in notis ad Minutium, fol. 163.* Boëtius *in Herodian. fol. 71.* Muretus *in face critica 15. tab. 5. & 7. cap. 1.* Lipsius *ad Tacit. nota 8. & 80.* Castal. *variar. cap. 12.* Raderus *ad Martialem, fol. 24.*

Prohibitionem nuptiarum inter consobrinos agnoverunt PP. Ecclesiæ, quos refert Novus Notator P. Bles. *ad epist. 83.*

Ad tit. de Frigid. cap. 1.

Conclusionem hujus textus illustrant Sam. Petitus *lib. 6. obser. cap. 6.* Sperellus *decis. 140.*

Ad tit. qui filii sint legitim. cap. 13.

Literas legitimationis Philippi Regis Galliarum ex veteri charta edidit Nov. Notator P. Blesens. *ad calcem ejus operum, fol. 794.* in hæc verba:

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Venerabilibus Fratribus universis Archiepiscopis per Regnum Francorum

eorum constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolica Sedes, quæ Deo disponente, cunctorum fidelium mater est, & magistra, prædecessorum nostrorum temporibus diversis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime dispensavit genitis, etiam ex adulterio procreatis; quos ad actus speciales legitimos, in Pontifices quoque promoveri concessit. Cum igitur major idoneitas in spiritualibus quam in sæcularibus requiratur, dubitari non debet, quin ipsa tales ad actus legitime valeat sæculares, præsertim ad petitionem eorum, qui præter Romanum Pontificem, alium inter homines superiorem minimè recognoscunt, habentem hujus potestatem. Quoniam igitur charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum, præter primogenitum suum, quem de conjuge prima suscepit, aliam prolem non habeat, nisi puellum, & puellam, quos ei nobilis mulier quondam filia nobilis viri Ducis Meraniæ peperit, nuper defuncta, de sua posteritate providere cogitans, à nobis humiliter postulavit, ut eos legitime per favorem Sedis Apostolicæ curarem, vehementer affirmans, quod postquam ven. frat. noster Guillelmus Senonensis Archiepiscop. S. Sab. Card. tunc Apostol. Sedis Legatus, inter eum, ac charissimam filiam nostram I. Reginam Francor. illustrem divortii sententiam promulgavit, licet ipsa sententia per Sedem Apostolicam protinus fuerit revocata, propter judicium ordinem non servatum; nonnulla tamen ad ipsum de alia ducenda prohibitio facta pervenit. Et propter probationes affinitatis exhibitas coram eodem Archiepiscopo quas idem Rex veras esse credebat, inter eum ac præfatam nobilem putabat esse vinculum conjugale; quamquam nostrâ fuerit auctoritate compulsus, ut & ipsum dimiseret, & Reginam reciperet memoratam. Nos igitur attendentes in eo devotionis constantiam & fidei pietatem, quam à progenitoribus ex Romana Ecclesia, quasi quodam hæreditario jure contraxit, ut tam honori Regiæ dignitatis, quam utilitati, & necessitati Regni Franc. providè consulamus, prædictos puerum, & puellam de speciali gratia legitimationis titulo de communi fratrum nostrorum consilio decoramus, ut nullus eis in natalibus defectus obsistat; ita videlicet, ut per hoc nullum eidem Regi, & præfatæ Regiæ in matrimoniali causa præjudicium generetur. Vos ergo quod super hoc à nobis

est provida deliberatione statutum, & vos ipsi firmiter observetis, & ab aliis faciatis per censuram Ecclesiasticam inviolabiliter observari, & cum ab eodem Rege fueritis requisiti, secundum formam præscriptam solenniter publicetis. Datum Anageniæ 4. Non. Novemb. Pontificatus nostri anno 4. anno Christi 1201.

Ad cap. Ex tenore 14.

De Matrimonio putativo agunt Giurba *ad consuetudinem Messan. cap. 1. gloss. 1. ex num. 27. & cap. 16. Sesse decis. 145. Soloizanus lib. 2. de jure Ind. cap. 21.*

Ad titulum Qui marit. accus.

cap. 2.

Praxim hanc Visitationum explicant Larrea *alleg. 101. numero 20. Verarte de visit. cap. 3. ex num. 61.*

Ad titulum De divortii,

cap. 1.

De divortii ex jure Hebræorum latè agit Seldenus *lib. 3. uxor. Hebraicar. ex cap. 18. usque ad 28. & de illis ex utroque jure in capit. sequentibus.*

Ad cap. fin.

Præceptum legis Moyse de ducenda relicta fratris, illustrat Seldenus *lib. 1. uxor Hebraic. capit. 12. cum sequenti. Videndus Joan. Catal. var. lect. fol. 25.*

Ad titulum de secundis nuptiis,

cap. fin.

De pœnis non abolitis præsentis constitutionis agunt Valent. *consil. 13. ex num. 12. Giurba ad consuetudinem Messan. cap. 8. gloss. 1. Paschal. de vir. par. potest. par. 3. ex num. 50. cap. 10. Sperellus decis. 32. & 33.*

Addenda & reponenda in
Libro quinto.

Ad titulum de hæreticis, in cap. 1.

Hæreticum enim facit pertinax offensionis deus sensio, & obstinata falsitatis propugnatio; non humanæ infirmitatis ignorantia, sed perveracitas.

Anast.

Anast. Biblioth. in epistola ad Joannem Diaconum: Cum hareticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta, & contemptiosa pertinacia gesseretur.

Rigord. de gestis Philip. August de Amalarico: Etiam post mortem fuit excommunicatus, & condemnatus, & à cemetorio sacro dejectus, & ossa, & cinis ejus per sterquilina sunt dispersa. Varia exempla refert Joannes Cantachuzen, libro 44 capite 23:

Ad cap. 5. eod. tit. in solutione rationis dubitandi.

Ad tit. de Magistris.

Hermianus lib. 10. Dicit probare se posse, nosse quos hareticos post mortem fuisse damnatos.

In cap. 4. ad finem num. 3. addit: Altesferia lib. 6. dissert. cap. 7.

FINIS

Handwritten text on the left edge of the page, including 'ONZA', 'EZ', '474.5', 'GVI', and '5'.